

Af [Hans Ole Svendsen](#), læge

<http://www.netdoktor.dk/sygdomme/Fakta/lus.htm>

Hvad er lus?

Lus er snyltere eller blodsugende parasitter. Tre slags lus har tilpasset sig mennesket, nemlig hovedlus, kropslus og fladlus. De kan kun leve på mennesket, hvor kropslusen dog sidder i tøj, når den ikke suger blod. Hovedlus optræder især hos børn i skoler eller børneinstitution. Fladlus optræder oftest hos yngre voksne. Kropslus som er sjældne i Danmark ses i forbindelse med dårlige hygiejniske forhold. Symptomet er kløe uanset luse-arten.

Behandlingen for hovedlus og fladlus er lokalbehandling. Behandlingen for kropslus kræver vask af tøj - over 60 grader eller tørretumbling - og eventuel behandling med insektpulver. Sygdommen er sædvanligvis godartet.

Hvorfor får man lus?

Hovedlus:

Hovedlus smitter ved direkte kontakt. Piger får det oftere end drenge, hvilket angiveligt skyldes hårlængde og legeformer. Hovedlus smitter oftest ved direkte kontakt mellem to hoveder, for eksempel under leg. Men de kan også smitte, hvis man deler inficeret tøj som for eksempel hue, halstørklæde, jakker og så videre eller kam og børste.

Hovedlusen er cirka tre millimeter lang og grålig. Den lever på hårbunden og klæber sine æg fast til hårene. Lus i omgivelserne er som regel syge eller døde, da lus kun kan overleve kort tid væk fra hovedbunden. Æg klækker ikke i omgivelserne.

Kropslus:

Kropslus ligner hovedlus af udseende og suger blod på kroppen. Men de opholder sig ellers i tøj, hvor de også lægger æg.

Fladlus:

Fladlus smitter ved hovedsagelig ved samleje, men indirekte smitte kan forekomme, hvilket dog ikke er hyppigt. Fladlus er cirka halvanden millimeter lange. De findes i behåringen ved kønsorganerne, men ses også i armhuler. Ved udtalt kropsbehåring kan de være at finde overalt, også i skæg og øjenhår.

De tre lusearter har tilpasset sig mennesket og lever udelukkende af det. Det betyder, at de ikke 'bosætter sig' på for eksempel hunde og katte eller andre husdyr.

Hvordan føles det at have lus?

Symptomet på lus er generelt kløe.

Hovedlus:

Hovedlus kan give anledning til kløe i hårbunden, især i nakken, men hele hårbunden og eventuelt skægregionen samt øjenbryn kan angribes. Det er dog ikke alle, der får kløe.

Kropslus:

Her er det kløe på kroppen og især på ryggen.

Fladlus:

Kløe i området ved kønsdelene. Findes lusen andre steder, får man også kløe herfra. På de steder, hvor lusen har bidt, kan der komme små blå pletter.

Hvad kan man selv gøre?

- Kamme og børster lægges i sæbevand.
- Alle familiens medlemmer og omgangskreds bør undersøges grundigt for lus, når en person sættes i behandling. Undersøgelsen bør gentages flere gange i de næste uger.
- Barnets skole eller pasningsordning bør have besked om, at barnet har lus. Barnet må først vende tilbage, når det er sat i behandling. Sørg for gode pladsforhold i institutionen. Hvis barnet har langt hår, og gentagne gange får lus, må man kraftigt overveje en smart korthårsfrisur.

- Under normale omstændigheder behøver barnet ikke at blive sendt hjem, den dag lusene opdages. Det er vigtigere, at forældrene får besked og sætter barnet i behandling. Bedst er det, hvis alle børn med lus findes samme dag, hvilket gør indsatsen mest effektiv.
- Hvis gentagne behandlinger synes nyttesløse, har en del held med at kæmme barnets hår dagligt med en tættekam. Denne behandling er lettere, hvis man samtidig bruger hårbalsam.
- Ved kropslus bør tøjet varmebehandles ved 60 grader i to timer. Det anbefales at gøre det tre dage i træk og eventuelt igen en uge senere.
- Luseæg kan skelnes fra skæl ved, at de sidder fast på håret, når det trækkes mellem to fingre, det gør skæl ikke.

Hvordan stiller lægen diagnosen?

Sædvanligvis sættes en person med lus i behandling, uden at lægen er kontaktet. Ellers stilles diagnosen ud fra sygdomstegn og fund af lus. Ved hovedlus er der ofte ingen symptomer (ingen kløe) og man er derfor smittefarlig igennem flere uger.

Udsigt for fremtiden:

Lus er sædvanligvis helt harmløse. Der kan dog opstå forværring som følge af kradsning, nemlig i form af betændelse eller eksem. Der kan da også ses hævede lymfekirtler og hovedpine. Kropslus kan også være bærere af andre sygdomme. Det forekommer dog typisk i forbindelse med krig og i u-lande under dårlige hygiejniske forhold.

Hvordan forebygger man hovedlus?

Blandt den udsatte gruppe i 3-10 års alderen bør man i 'luseperioder' gennemrede håret én gang om ugen med en tættekam og ved lusefund da straks behandle og meddele institutionen (børnehave/skole) om et fund af lus- Sugekæmning (specielt mundstykke med tættekam til støvsuger) kan også bruges til at kontrollere/undersøge for lus.

Hvordan behandles sygdommen?

Hovedlus:

Kæmning med tættekam og brug af hårbalsam er en effektiv metode, som dog kræver gentagelse hver anden dag i to uger. Sugekæmning (se ovenfor) kan anvendes i tørt hår, men kræver lige så stor omhu som almindelig kæmning og også gentagelse hver anden dag i to uger.

En nyere undersøgelse udført i 2004-2005 har nu vist at hovedlus har udviklet en udbredt resistens (modstandsdygtighed) over for de tidligere meget brugte insektgifte (Nix og Prioriderm). Disse lægemidler (håndkøb) kan dog fortsat bruges, men man bør følge brugsvejledningen nøje og kontrollere om behandlingen har virket.

Et nyt middel (Hedrin) har dog en meget effektiv virkning på hovedlus. Midlet virker ved at indkapsle lusene, så de ikke kan komme af med overskydende vand, og de dør derfor. Lusene kan ikke udvikle resistens mod midlet og kan desuden bruges mod resistente lus.

Endelig findes der en række 'lusemidler' som er baseret på 'olier' som hævdes at have en fysisk virkning på lusene (kvælning), men ifølge Lægemiddelstyrelsen foreligger der ingen godkendelse af dokumentationen for effektivitet, behandlingstid og bivirkninger ved brug af disse produkter.

Gravide, ammende kvinder og børn under to år bør så vidt muligt benytte sig af kæmning frem for lusemidler. Disse personer bør ikke sættes i behandling med lusemidler uden lægetilsyn.

Kropslus:

Kropslus behandles ved bedre hygiejne og varmebehandling af tøj.

Fladlus:

Fladlus behandles med shampoo eller liniment. Seksualpartnere bør også undersøges og sættes i behandling, hvis de er smittede. Fladlus i øjenhår behandles med øjensalve. Generelt ved lusebehandling gælder det, at børn under to år ikke bør sættes i behandling uden lægetilsyn. Det er kun den person som har lus, der skal behandles.

Læs mere

Du kan læse mere om lus på [Sundhedsstyrelsens hjemmeside](#). Her kan du finde den nye vejledning om hovedlus udsendt i september 2005 i samarbejde mellem Skadedyrslaboratoriet, Sundhedsstyrelsen og Lægemiddelstyrelsen beregnet til kommunale sundhedstjenester, institutioner, læger og forældre.